

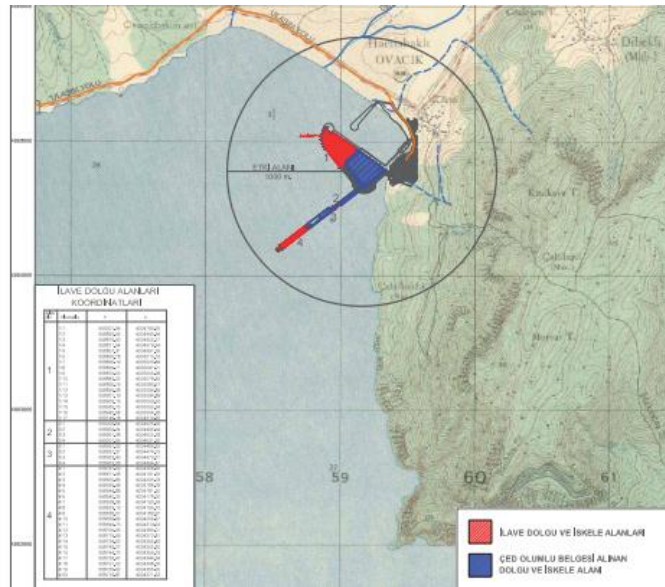
TMMOB
Çevre Mühendisleri Odası

İnönü Mahallesi 1402 sokak
Tokatlı Apt.Kat:1 No:1 MERSİN
Tel:0324 328 93 03 Faks: 0324 328 83 02
cmomersin@cmo.org.tr

ÇEVRE MÜHENDİSLERİ ODASI
MERSİN ŞUBESİ

**YEŞİLOVACIK LİMANI İLAVE İSKELE VE
DOLGU ALANI PROJESİ**
&
**SON ŞEKLİ VERİLEN ÇED RAPORUNA DAİR
DEĞERLENDİRME RAPORU**

1. PROJENİN TANIMI

Planlanan proje Yeşilovacık Liman İşletmeleri A.Ş. tarafından, Mersin İli, Silifke İlçesi, Yeşilovacık Mahallesi'nde İlave İskele ve Dolgu Alanı Projesi olup hâlihazırda proje alanına 13 km mesafedeki MEDCEM Çimento Fabrikası'nda üretilen ve ihraç edilen klinker ve çimentonun yüklenmesi ve 3. şahıslara hizmet amacıyla kullanılmaktadır.

Yeşilovacık İlave İskele ve Dolgu Alanı Projesi ile ilgili olarak (iskele + dolgu alanı için) toplam yatırım bedeli yaklaşık 90.000.000 TL olarak öngörülmüş olup, proje maliyetinin % 30'u faaliyet sahibinin öz kaynaklarından % 70'i kredi kullanılarak karşılanacaktır. İnşaat faaliyetlerinin 12 ay süreceği öngörülmektedir.

Mevcut ÇED'i alınmış Yeşilovacık İskele ve Dolgu Alanı Projesi, 12.520 m² kazıklı iskele alanı, 35.000 m² dolgu alanı ve 8.783 m² şev alanı olmak üzere, toplam 56.303 m² deniz alanı üzerinde gerçekleşmiştir. Mevcut ÇED'i alınmış alanda, iskele boyu 532.7 m olup, genişliği başlangıç noktasında 12 m, iskele sonunda ise 35 m'dir. İskele boyunca genişlik değişiklik göstermektedir. Toplam iskele uzunluğu, kaldırılan mevcut dolfen hattından itibaren 240+32.6=272.6 m olarak planlanmaktadır. Mevcut iskele ile yapılacak olan iskele ile toplamı 805.3 m olacaktır.

Faaliyet kapsamında yapılması planlanan İlave İskele ve Dolgu Alanı Projesi; Mersin İli, Silifke İlçesi, Yeşilovacık Mahallesi'nde, 10.072 m² ilave iskele ve 22.000 m² ilave dolgu alanı ile 9.900 m² ilave şev alanı olarak, toplam ilave dolgu alanı 31.900 m² olacak ve karadan bağımsız, 41.972 m² deniz alanında gerçekleştirilecektir.

Yapılacak ilave dolgu ve iskele projesi kapsamında, aydınanda 2 adet 70.000 DWT, 2 adet 30.000 DWT, 1 tane 5.000 DWT'lik gemi yanaşabilecektir. Projenin yıllık elleçleme kapasitesinin 10.000.000 ton/yıl, günlük tahmil tahliye kapasitesi ise yaklaşık 30.000 ton/güne ulaşması hedeflenmektedir.

Tablo 1 Mevcut ve Planlanan Durum İskele Özellikleri ve Kapasiteler

Tesisler	Tesisler Mevcut Yatırım	Kapasite Artışı Sonucu
Kazıklı Genel Yük İskelesi eni	12m-35m	35m
Kazıklı Genel Yük İskelesi boyu	532.7 m	805.3 m (272.6 m eklenen kısım)
Bağlanma dolfeni eni	19.25 m	19.25 m
Kazıklı Yaklaşım Yolu Boyu	5.75 m	5.75 m
Yıllık Elleçleme Kapasitesi	5.370.000 ton/yıl	10.000.000 ton/yıl
Günlük tahmil tahliye Kapasitesi	16.000 ton/gün	30.000 ton/gün

Tablo 2 Mevcut ve Planlanan Durum Dolgu Alanı Özellikleri

Tesisler	Tesisler Mevcut Yatırım	Kapasite Artış
Dolgu alanı boyutu	35.000 m ²	22.000 m ²
Şev alanı	8.783 m ²	9.900 m ²

*Kaynak: Son Şekli Verilen ÇED Raporu

Söz konusu ÇED raporunda iptal işlemine konu "Liman Alanı Amaçlı 1/5000 ölçekli Nazım ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Değişikliği ve İlavesi" ile ilgili bölümler liman işletmeciliği tarafından güncellenmiş olup güncellenen rapor ilgili Bakanlığının verilen ÇED Olumlu kararına ilişkin "iptal kararının" gerekçeleri dikkate alınarak, Mahkeme tarafından eksik ve yetersiz görülen bölümlerin yeniden düzenlenmiş ve ÇED raporu tekrardan onaya sunulurken bakanlık tarafından son şekli verilen ÇED raporu 27.01.2022 tarihinde halkın görüş ve önerilerine sunulmuştur.

3. PROJENİN ÇEVRESEL VE BİYOÇEŞİTLİLİK YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Projeden etkilenecek alanların belirlenebilmesi için “proje etki alanı” tespiti ile birlikte projenin çevresel etkileri ve biyoçeşitlilik yönüyle ele alınması son derece kritik öneme sahiptir.

Son Şekli Verilen ÇED Raporundan Elde Edilen Veriler Nezdinde Projenin Ve Seçilen Alanın Çevresel Ve Biyoçeşitlilik Rezerv Özellikleri

o Alanın rakımı deniz seviyesi olup planlanan ek liman tesisleri I. Derece doğal sit alanına sınırdır. Bu alanın doğal sit alanı olarak ilan edilmesindeki temel faktör bölgede Akdeniz Foklarının yuvalandığı doğal mağaraların bulunmasıdır. Yeşilovacık körfezinin karasal biyotopları kıyı şeridi doğu kesimindeki ormanlık sit alanı ve kuzeyde kumul kıyı şeridinden oluşmaktadır. Proje alanı çevresinde IUCN’e göre VU (zarar görülebilir) ile NT (tehdide yakın) kategorisinde yer alan canlı türleri yer aldığı bilinmektedir.

o Çevre Düzeni Planı’na göre, faaliyet alanı Akdeniz Foku Yaşam Alanı olarak belirlenmiştir. Akdeniz foku, *Monachus monachus*, dünyada nesilleri en fazla tehlike altında olan 12 türden biridir. Tüm dünyadaki popülasyon sayısı yaklaşık 500 olan Akdeniz Foklarının en büyük popülasyonları Yunanistan (200-250 birey), Mauritania (~150 birey) ve Türkiye (50-55 birey)’de bulunmaktadır. Yeşilovacık civarı akdeniz foklarının doğu akdeniz popülasyonu için önemli bir yaşam alanı niteliğindedir. Bu sayı bir tür için kesin yok olma tehlikesi anlamına gelmektedir ve IUCN kategorisi CR’dir (Critically Endangered) ve yayılış alanlarını önemli ölçüde kaybetmiştir.

o ÇED raporu kapsamında gerçekleştirilen çalışmaya göre Nato iskelesi (Taşucu) ile Yeşilovacık arasında yoğun görsel kayıt ve uygun üreme mağarası bulunmaktadır (Mersin İli Akdeniz Foku Tür Koruma Eylem Planı 2014). Proje alanına en yakın mağara, limanın doğu kıyısındaki yaklaşık 1,3 km (dolgu alanı kısmına 1,3 km, ilave iskelenin yapılmasıyla oluşacak alana 860 m) mesafede olup nitelik olarak fokların üremesine uygun alanlar olarak belirtilmiştir.

o Biyoçeşitlilik bakımından önemli, kuş türü sayısı bakımından zengin ve Ramsar Alanı olarak kabul edilmiş olan Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesi proje sahasına 50/60 km mesafededir. Bu deltayı kullanan göçmen kuşlara zaman zaman Yeşilovacık körfezinin kıyı kesimlerinde görülebilmektedir.

o Proje Alanı ve Etki Alanı ve çevresinde tehlike altında olduğu belirtilen Yeşil Deniz Kaplumbağası, Çizgili Avrupa Tatlısu kaplumbağası, *Caretta caretta* gibi canlı türleri yer almaktadır.

o Alanın turizm bölgesi olması ve yabancı faunayı olumsuz etkileyen gürültü ve ışık kirliliğine maruz kaldığı ÇED raporunda’da belirtilmiştir.

o Proje sahasına en yakın orman alanı mesafesi 110 metre mesafededir.

o Proje sahasına en yakın konut alanı mesafesi 165 metre mesafededir.

4. GENEL DEĞERLENDİRME

Akdeniz foku, nesli kritik derecede tehlike altında olan bir türdür. Tüm dünyada temsil edilen birey sayısı 1000'den daha az olup bunun yaklaşık 400 tanesi Akdeniz'dedir ve Türkiye kıyılarındaki birey sayısı ise tüm Akdeniz'deki sayıların %15'i civarındadır. Bu durum da Akdeniz foklarının Avrupa Yaban Hayatı Koruma Sözleşmesi (Bern), Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi (Barselona), Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmeleri gibi uluslararası anlaşmalarca koruma altına alınmasını beraberinde getirmiştir. Türkiye de bu anlaşmalara taraf olmak suretiyle bu türün korunması konusunda gerekli çalışmaları yapmakla yükümlüdür. Ancak bu yükümlülükler rağmen Akdeniz fokunun doğu Akdeniz kıyılarımızdaki dağılım ve üreme alanlarının olduğu noktalarda, termik santral, liman, nükleer santral ve benzeri ağır sanayi yatırımları yapılmakta ilgili kıyısal alanlar betonlaştırılarak tahrip edilmektedir. Gücü vd. (2015), Mersin kıyıları boyunca gerçekleştirilen endüstriyel faaliyetlerden kaynaklı kıyı tahribatının Akdeniz foku ölümlerinde önemli bir artış meydana geldiğini belirtmektedirler. Dolayısıyla bu projenin de kurulu bulunacağı alanın Akdeniz foklarının yaşam alanı oldukları düşünüldüğünde bu ölümlerin sayılarının da artması ihtimalini doğurmaktadır.

Çed raporunun 49. Sayfasında;

Faaliyetin inşaat aşamasında günde 10 saat, yılda 360 gün çalışma yapılması planlanmakta olup, inşaat faaliyetlerinin 12 ay süreceği öngörülmektedir. Planlanan faaliyet kapsamında Akdeniz fokunun en yoğun üreme aktivitesi olduğu Eylül-Şubat ayları arasında denizde inşaat faaliyetleri durdurulacaktır.

İfadesi yer almakta olup bu yolla Akdeniz foku üzerindeki baskının azaltılacağı iddia edilmektedir. Oysa ki Akdeniz fokunun sadece üreme zamanında değil üreme zamanı dışında da aynı bölgeyi kullandığı bilinmektedir. Dolayısıyla diğer dönemlerde gerçekleşecek inşaat faaliyetleri bölgede gürültü başta olmak üzere, inşaat aktivitesine bağlı olarak suda askıda katı madde miktarında artışa ve bulanıklığa neden olacaktır. Bu durum da sadece foklar için değil diğer deniz canlıları için de nemli bir problem teşkil etmektedir.

ÇED raporunda da belirtildiği üzere Akdeniz foku, *Monachus monachus*, dünyada nesilleri en fazla tehlike altında olan 12 türden biridir ve yayılış alanları da yoğun insan faaliyetleri nedeniyle daralmaktadır. Bu durum da Akdeniz foklarının nesillerinin tehlike altına girmesine neden olmuştur. Yukarıda da değinildiği gibi bu faaliyetlerden en önemlisi gürültü yaratacak faaliyetlerdir. Dolayısıyla ÇED raporunun 159. sayfasında ifade edildiği şekilde

“İlk hazırlanan raporda inşaat sırasında fokların rahatsız edilmemesi kapsamında özellikle doğumların olmasının beklendiği Eylül – Aralık arasında denize kazık çakmak gibi gürültü yaratacak faaliyetlerden uzak durulması sağlandı”

Alınan önlemlerin inşaat faaliyeti bitip limanın yapılması sonrası faaliyetlerde ortaya çıkacak gürültüler için de söz konusu olduğu unutulmamalıdır. Erbe vd. gemi hareketliliğinin en yoğun olduğu pervane kavitasyonu esnasında 100 kHz'ye kadar gürültü oluşabildiğini oluşan bu sesin de foklar da dâhil diğer deniz memelilerini strese sokarak ilgili alanı terk etmelerine ya da farklı stres yanıtları verdiğini belirtmektedir. Dolayısıyla burada gerçekleştirilecek bir liman çalışması ve beraberindeki karasal araç hareketliliği önemli düzeyde bir ses kirliliği yaratacak olup bu ses kirliliğinin de ÇED raporunda sadece afaki gözleme dayalı bilgiler üzerinden iddia edildiği

üzere fok popülasyonunu destelemeyecek aksine daha da azaltacaktır. Anderwald vd., (2013) tarafından Broadhaven Körfezi'nde gerçekleştirilen bir çalışmada gri foklar ile liman ve gemi faaliyetlerinin sayısı arasında ters ilişki olduğu ve gri fokların gemilere yanıt olarak habitat kullanımını potansiyel olarak değiştirdiği belirtilmiştir. Dolayısıyla ÇED raporundaki temelsiz ve bilimsel gerçeklerle taban tabana zıt olan iddiaların aksine ilgili liman faaliyeti, nesli tükenmek üzere olan Akdeniz foklarının Yeşilovacık'taki popülasyonunu ortadan kaldırma potansiyeli taşımaktadır. Sadece kamera gözlemine dayanan ve herhangi bir ileri bilimsel yöntem kullanılmadan yapılan şaibeli sayımlar üzerinden "Liman ayakları fok sayısını arttıracak" iddiası gerçeği yansıtmamaktadır.

Yine raporda yer alan "Ayrıca iskele civarının insana yasak bölge olması, balık avcılığı yapılmamasının fok popülasyonunu destekleyeceği, yine liman ayaklarının uygun substrat yüzeyi oluşturarak kabukluları yaşam alanını oluşturacağı ve fokları bölgeye çekeceği öngörülmüştü."

İfadesi gerek fok beslenmesi gerekse de bilimsel gerçeklerle uyuşmamaktadır. Raporda da atıf yapılan ve fokların beslenme alışkanlıklarının incelendiği çalışmaların hiçbirinde Akdeniz foklarının kabuklular ile beslendiğine atıfta bulunmamaktadır. Örneğin Salman vd. (2001)'in Ege denizinde inceledikleri sadece 2 adet Akdeniz fokunun mide içeriğinin 94%'ünün kafadan bacaklılar olduğunu ve çok az miktarda da diğer canlılara rastlandığını bildirmişlerdir. Diğer bir çalışma olan Karamanlidis vd.(2011)'de de benzer şekilde kabukluların varlığına değinilmemektedir. Daha güncel olan Tonay vd. (2016) tarafından yapılan çalışmada da herhangi bir kabuklunun mide içeriğinde yer almadığını ortaya koymaktadır. Temel deniz biyolojisi bilgisine sahip her araştırmacı bilecektir ki deniz canlılarının mide içerikleri mevsimsel, bölgesel ve hatta zamana bağlı olarak değişebilmektedir. Bu nedenle İskele ayaklarında oluşacak biofouling olayı sonucu tutunan organizmaların fokları bölgeye çekeceği iddiası temel bilgidен yoksunluğunda göstergesidir. Dolayısıyla ÇED raporundaki bu iddia mevcut bilginin çarpıtılarak aleni olarak yanlış yorumlandığı izlenimini oluşturmaktadır.

Rapordaki bir diğer ifade ise bilimsel herhangi bir bilgiye dayanmaktan uzaktır.

'Ancak gözlemlerimiz öngörümüzün doğru olduğunu ortaya koydu, liman yapıldıktan sonra koruma tedbirlerinin ciddi bir şekilde sürdürülmesiyle liman civarında eskiye nazaran çok daha fazla fok gözlenmeye başlandı. Liman bölgesinde fok gözlemlerinin artması buranın foklar için besin sağlayan uygun bir ortam olduğunun kanıtı olarak değerlendirilmiştir.'

Bu ifadede yapılan tespitlerin doğruluğunu kanıtlayan verilerin kaynağı meçhuldür. Öncelikli olarak limanı ziyaret eden fokların aynı bireyler mi farklı bireyler mi olduğunun nasıl tespit edildiği belirli değildir. Kaldı ki bir yerde bir canlının popülasyonunun tek belirteci besin varlığı mıdır? Bunun dışındaki hiçbir faktörün araştırılmadığı basit bir konsept çalışmasından hareketle fok popülasyonunun artacağı iddiası gerçeğe çelişmektedir. O halde akla bu kadar liman ve kıyusal betonlaşma faaliyeti varken fok popülasyonunun sayısının neden azaldığı da açıklanmaya muhtaçtır. İstatistik biliminin en temel yargısı olan, "İlişkisellik nedenselliğin olduğu anlamına gelmez" ifadesinden hareketle rapor tümüyle afaki çıkarımlar üzerinden fok popülasyonları üzerinde yorumda bulunmaktadır.

Benzer şekilde raporda yer alan;

‘Çevredeki doğal ortamlarından, faaliyet alanına girebilecek olan fauna türlerine herhangi bir zarar verilmemesi konusunda faaliyet sahibi tarafından projede çalışacak personele gerekli uyarılar yapılacaktır.’

İfadesi ile diğer denizel biyoçeşitlilik elemanlarının üzerinde oluşacak olası tehditlerin önlenmesi sadece personelin uyarılmasına indirgenmiştir. Oysa ki liman için gerçekleştirilecek kazık çakma vb. faaliyetlerin denizel fauna ve flora üzerinde ne türden etkiler yapabileceğine ve bunun olmaması için nasıl bilimsel önlemler alınacağı herhangi bir şekilde ifade edilmemiştir.

Akdeniz fokları ile ilgili cevap bekleyen sorular özetle şu şekildedir.

- 1- Meydana gelecek olan gürültü kirliliğinin takibi ve bu kirliliğinin deniz memelileri üzerindeki etkisine dair nasıl çalışmalar yapılacak, bu kirliliğin oluşmaması için ne tür önlemler alınacaktır?
- 2- Akdeniz foku üzerinde meydana gelecek diğer etkilere dair senaryolar oluşturulmuş mudur? Ortaya çıkacak baskılara dair herhangi bir hesaplama yapılmış mıdır?
- 3- Bölgedeki Akdeniz foklarının yıllara göre birey sayıları, ölüm oranları ve ölüm nedenleri, bu nedenler içerisinde gemicilik ve liman ile ilişkili faaliyetlerden kaynaklı bir neden varsa bunun sayısı ve oranı yıllara göre değişimi nedir?
- 4- Kameralar yardımıyla tespit edilen bireylerin aynı mı farklı bireyler mi olduğu modern taksonomik yöntemlerle araştırılmış mıdır?
- 5- Limanda ve bağlantılı operasyonlarda meydana gelebilecek kirliliklere dair herhangi bir modelleme ve bunun sonucunda ortaya çıkabilecek olumsuzluklara dair herhangi bir etki hesaplaması yapılmış mıdır?
- 6- Liman faaliyetleri esnasında meydana gelecek yeni yapılaşmalar, ziyaretçi sayıları ve araç hareketliliğinin modellemesi yapılmış mıdır; ortaya çıkacak olan etkilerin hesaplaması ve uzun dönem modellemesi yapılmış mıdır?

Diğer yandan;

ÇED raporunda 10.072 m² ek iskele, 22.000m² ek dolgu ve 9.000 m² ek şev yapılmasının planlandığı belirtilmektedir. Bu yapıların inşa edilmesi aşamasında malzeme kaynaklarından (taş ocağı, beton santrali ve diğer) liman sahasına taşıma yapılması gerekmektedir. Taşıma yapılacak malzeme miktarı hacim/kübaj olarak verilmemiştir. ÇED raporunda bu hususta bir hesaplama sunulmamıştır. Yapım sürecinin 1 yıl planlandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu dolgu malzemesinin ocak, beton santrali ve diğer kaynaklardan taşınması sürecinde günlük kaç kamyon malzeme taşınacağı raporda belirtilmemiştir. Tahminen günlük 40-50 kamyon malzeme taşınabileceği ve taşıtların yükleri bıraktıktan sonraki dönüşleri de dikkate alındığında günlük 80-100 kamyon ek trafik yükü yaratılacağı tahmin edilmektedir. Bu durumda inşaat çalışmalarında malzeme taşınmasından kaynaklanacak trafik yükü, gürültü ve emisyon hacminin yörede yaşayan nüfusun yaşam kalitesini olumsuz etkileyeceği açıktır. ÇED raporunda bu olumsuz etkilerin nasıl önlenebileceği ve en aza düşürülebileceğine dair herhangi bir taahhüt ve önlem sunulmamıştır.

ÇED Raporunda limanın elleçleme kapasitesinin mevcut durumda günlük 16.000 ton olduğu ve planlanan tesisin faaliyete geçmesi sonrasında kapasitenin günlük 30.000 tona ulaşması öngörülmektedir. Bu durumda günlük 14.000 ton ek kapasite öngörülmektedir. Limana günlük 14.000 ton yükün kamyon ve tırlar ile taşınması planlanmaktadır. Kamyonların azami yük hadleri

26 ton ile sınırlı olduğundan cevher sahasından limana günlük 538 sefer taşıma yapılacağı anlaşılmaktadır. Limandan boş araçların dönüşü de eklendiğinde karayolu ve Yeşilovacık yerleşim alanı yolları kullanılarak günlük 1072 kamyon ek trafik yüküne neden olacağı anlaşılmaktadır. Yeşilovacık yerleşimi tarım faaliyeti ile ekonomik yaşamını sürdürmektedir ve son yıllarda ve turizm yatırımları ile turizm alanında gelişmeye çalışmaktadır. Ancak sanayi, madencilik ve liman faaliyetlerinin neden olduğu gürültü, trafik ve emisyon nedeniyle turizm alanında beklenen gelişme sağlanamamaktadır. Limanda kapasite artışının neden olacağı ek ağır vasıta trafik yükü yerleşim halkının hayat kalitesini düşürecek olumsuz etkiler barındırmaktadır. ÇED raporunda bu olumsuz etkilerin nasıl azaltılacağı ve önleneyeğine dair bir taahhüt ve önlem sunulmamıştır.

Proje sahasına en yakın orman alanı mesafesi 110 metre en yakın konut alanı mesafesi ise 165 metre olduğu ÇED raporunda belirtilmiştir. Projenin ve kapasite artışı sonucunda gerek inşaat aşamasında gerekse işletme aşamasında çok yakın olan kent ve orman alanlarına olan uzun vadeli kümülatif çevresel ve sosyal etkileri hesaplanmış mıdır? Kapasite artışıyla birlikte oluşacak olan endüstriyel baskının kümülatif çevresel ve sosyal etkileri hesaplanmış mıdır?

Gereğini bilgilerinize sunarız.

Çevre Mühendisleri Odası Mersin Şube Yönetim Kurulu